Įdomu = nenuobodu

pažintinė užduočių knygelė

LTMKM
Vilnius
2020

Tęsiame pažintį su įdomiausiais ir vertingiausiais muziejaus eksponatais. Kaip pamenate, šiemet švenčiame profesionalaus mūsų šalies teatro šimtmetį, todėl šįsyk siūlome prisiminti pirmuosius Valstybės teatro Kaune scenografus

Mstislavas Dobužinskis. Scenovaizdžio eskizas. R. Drigo baletas „Arlekinada“, 1935.

Mstislavas Dobužinskis (1875–1957) – vienas iš produktyviausių to meto dailininkų, sukūręs dekoracijas ir kostiumus net 38 spektakliams. Jo scenovaizdžiams būdinga atidi spektaklyje vaizduojamos epochos ir paties kūrinio – dramos, operos, baleto – stiliaus analizė, gebėjimas suderinti istorines detales bei epochos bruožus jų nesusmulkinant, sukuriant estetišką, dekoratyvų vaizdą. Jo kūryba, palankiai įvertinta amžininkų, darė didelę įtaką kitiems šio laikotarpio scenografams, tarp kurių yra ir Liudas Truikys.

Mūsų muziejuje saugomas Mstislavo Dobužinskio scenografijos eskizų rinkinys 2009 metais pripažintas nacionalinės reikšmės dokumentiniu paveldu ir įtrauktas į UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ Lietuvos nacionalinį registrą.

Prisilieskite ir Jūs prie šio genijaus kūrybos. Užbaikite spalvinti scenovaizdžio eskizą Rikardo Drigo (Riccardo Drigo) baletui „Arlekinada“.

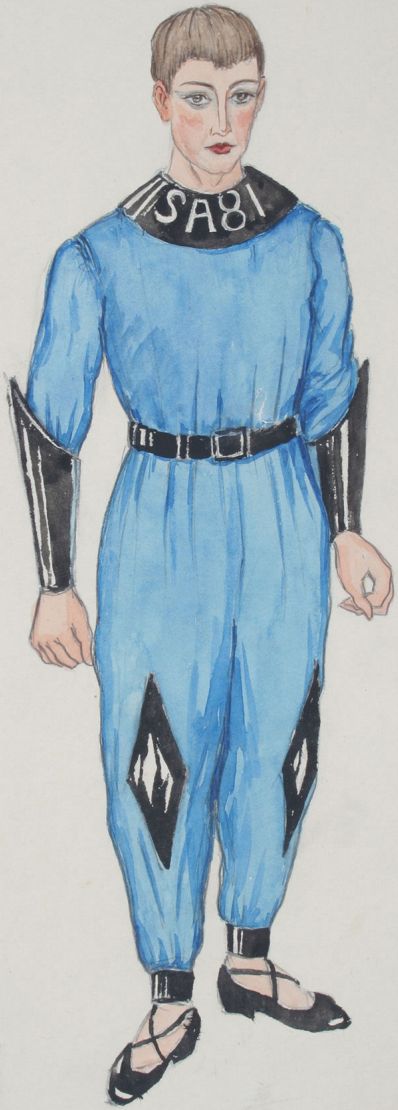
SABI

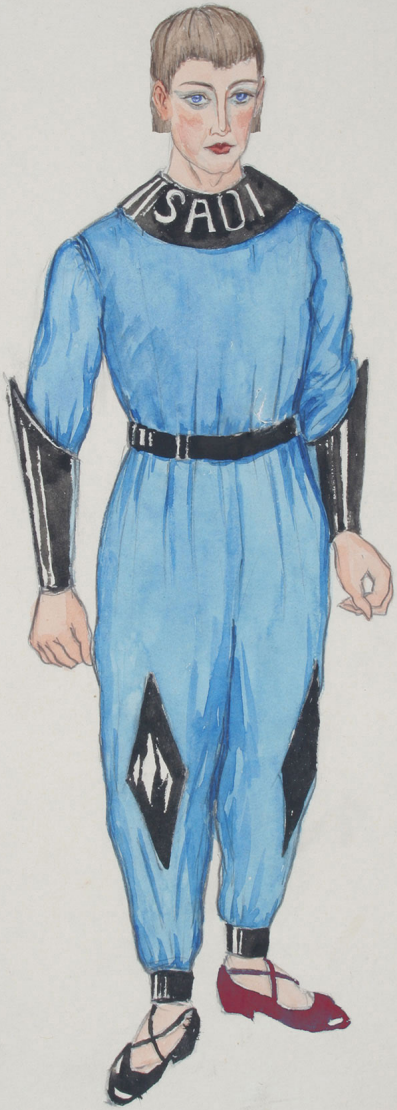
SADI

Vladas Didžiokas.
Roboto kostiumo eskizas.
K. Čapeko pjesė „R. U. R.“, 1927.

Pirmieji dramos, operos, baleto spektakliai buvo rodomi su parinktomis dekoracijomis ir kostiumais. Tačiau netrukus į pagalbą buvo pasitelkti dailininkai ir architektai. Vienas pirmųjų dekoracijas spektakliams kūrė Vladas Didžiokas (1889–1942), mokęsis Sankt Peterburge, kaip scenografas debiutavęs 1918-aisiais Vitebske. Grįžęs į Lietuvą, jis dirbo Tautos ir „Vilkolakio“ teatruose Kaune, vėliau – Valstybės teatre. Jo operos ir dramos spektaklių scenovaizdžiams būdingos milžiniškus paveikslus primenančios kompozicijos. Klasikiniams pastatymams taikyta realistinė plastika, šiuolaikiniams veikalams siekta suteikti daugiau apibendrintų formų, dekoratyvesnio kolorito.

Prieš jus – V. Didžioko sukurtas Roboto kostiumo eskizas 1927 m. Valstybės teatre pastatytam spektakliui, Karelo Čapeko (Karel Čapek) „R. U. R.“ (Rosumovi Univerzální Roboti, liet. Rosumo universalūs robotai). Ar pastebėsite paveikslėliuose penkis skirtumus?

Barbora Didžiokienė.
Pincesės Dražė kostiumo eskizas.
P. Čaikovskio baletas „Spragtukas“, 1928.

Grįžtame į magiškąjį Barboros Didžiokienės (1896–1976) lėlių pasaulį. Jau nuspalvinote Princą Karamelė, tad siūlome papuošti ir Pincesę Dražė. Būsimoji tapytoja ir scenografė nuo 1914 m. mokėsi įvairiose piešimo mokyklose, dailės studijose Petrograde (taip nuo 1914 m. rugpjūčio 31 d. iki 1924 m. sausio 26 d. oficialiai vadintas Sankt Peterburgas). 1917 m. ištekėjo už dailininko Vlado Didžioko ir 1921 m. abu atvyko į Kauną. Čia prasidėjo Barboros dailininkės karjera. Nuo 1923 m. ji dalyvavo beveik visose meno parodose, 1936 m. priimta į Lietuvos dailininkų sąjungą. Dailininkė nemažai jėgų atidavė Valstybės teatrui. Kuriant spektaklius, asistavo savo vyrui Vladui Didžiokui ir kitiems dailininkams. O štai Piotro Čaikovskio baletas „Spragtukas“ (1928) B. Didžiokienei buvo ypatingas – ir kostiumus, ir scenovaizdį ji kūrė viena. B. Didžiokienė sakė: „Šiandien, kai pamačiau Spragtuką, kurio galva buvo pagaminta iš papjė mašė, pravirkau džiaugsmo ašaromis, nes jo galvą buvau pati ištapiusi. Džiaugiausi, kad visos mano mėgstamiausios lėlės pavyko ir kad matau jas „gyvas“. (Citata iš knygos „Barbora Didžiokienė. Mažosios dailininkės prisiminimai. II dalis“, Sud. Ramutė Rachlevičiūtė, 2015 m., 183 psl.)

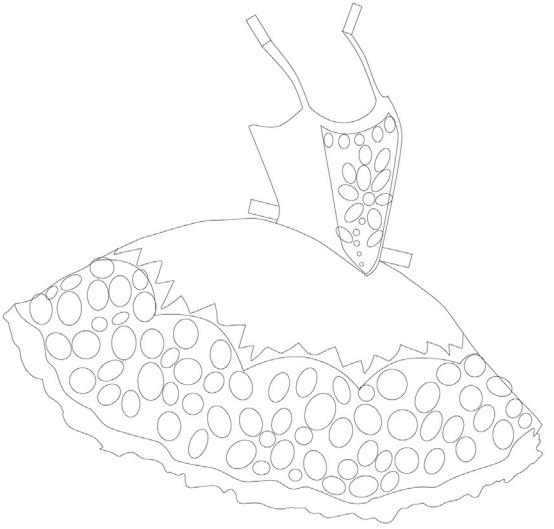

CAFÉ MOMUS
21
ANTIRE
CAFE

A

B

C

Vladimiras Dubeneckis. Scenovaizdžio eskizas. Dž. Pučinio opera „Bohema“, 1927.

Pristatome dailininką, architektą Vladimirą Dubeneckį (1888–1932), Sankt Peterburgo dailės akademijos auklėtinį, kuris 1923–1925 m. kartu su architektu M. Songaila vykdė Valstybės teatro rūmų rekonstrukciją. V. Dubeneckis yra sukūręs ir nemažai scenovaizdžių. Teatro „Vilkolakis“ spektakliams jis komponavo lakonišką, minimalistinį scenos apipavidalinimą, o Valstybės teatro spektakliuose naudojo „Meno pasaulio“ estetikai artimą stilistiką. Menotyrininkai įvardija jį, kaip vieną įdomiausių lietuvių profesionalaus teatro dailininkų, padėjusių pagrindą nacionalinės scenografijos vystymuisi. V. Dubeneckio ir kitų jo amžininkų – P. Kalpoko, Vl. Didžioko, M. Dobužinskio ir kt. – dėka scenografija tapo lygiaverčiu spektaklių komponentu.
Kuri trūkstama detalė yra iš Džakomo Pučinio (Giacomo Puccini) operos „Bohema“ scenovaizdžio?

Liudas Truikys. Scenovaizdžio eskizas. P. Vaičiūno drama „Aukso žaismas“, 1932.

Novatoriška ir moderni scenografija, kurioje siekiama dailės ir muzikos sintezės – taip apibūdinama dailininko Liudo Truikio (1904–1987) kūryba. Kaip ir daugelis XX a. pirmosios pusės menininkų, jis studijas pradėjo Kauno meno mokykloje, kūrė scenovaizdžius Valstybės teatro ir Šiaulių teatro spektakliams. 1934–1935 m. Liudas Truikys tobulinosi Paryžiuje pas Art Deco stiliumi dirbusį plakatų meistrą Polą Koliną (Paul Colin), Filipo de Rotšildo (Philippe de Rothschild) įkurtame „Pigalle“ teatre, kuris turėjo ambicijų tapti moderniausiu pasaulio teatru ir garsėjo pačia pažangiausia to meto teatro technika.

Impulsų studijuoti operos meną Liudui Truikiui suteikė pažintis ir partnerystė su operos soliste Marijona Rakauskaite. Tarp jo sukurtų scenovaizdžių operos spektakliams – Antano Račiūno „Trys talismanai“ (1936), Džiuzepės Verdžio (Giuseppe Verdi) „Otelas“ (1938), Džakomo Pučinio (Giacomo Puccini) „Madam Baterflai“ (1937), kuriuose ryškus siekis surasti ir išryškinti plastinių ir muzikinių formų sąsajas. Jo scenovaizdžiams būdingas ritmiškumas, dekoratyvumas, ryškių spalvų kontrastai. 1937 m. Liudas Truikys gilino scenografo patirtį Berlyno, Drezdeno, Miuncheno teatruose.

Ar ryšitės nuspalvinti scenovaizdžio eskizą Petro Vaičiūno dramai „Aukso žaismas“?

LIETUVOS TEATRO, MUZIKOS IR KINO MUZIEJUS

Olga Dubeneckienė-Kalpokienė. Scenovaizdžio eskizas. N. Rimskio-Korsakovo baletas „Šecherezada“, 1937.

Kostiumus operos spektakliams, scenovaizdžių, drabužių projektus baletams kūrė ir Olga Dubeneckienė-Kalpokienė (1891–1967), mokiusis privačiose dailės studijose Sankt Peterburge. Kaune sukurtiems jos darbams būdingas „Meno pasaulio“ estetikai artimas polinkis į išraiškingas, dekoratyvias formas, turtingą koloritą. Jos scenovaizdžiai atspindi muzikinio kūrinio stilistiką – vaizdiniu požiūriu turtingos, spalvingos yra klasikinių baletų dekoracijos, o moderniosios krypties baletų scenografija artima Art Deco stilistikai.
O. Dubeneckienė-Kalpokienė buvo ir viena iš pirmųjų Valstybės teatro choreografų – ji sukūrė šokius beveik visoms 1921–1924 metais pastatytoms operoms.
Matote Nikolajaus Rimskio-Korsakovo baleto „Šecherezada“ scenovaizdį. Kuris iš čia pavaizduotų veikėjų dalyvavo šiame spektaklyje ?

A

B

C

Stasys Ušinskas.
Jaunosios kostiumo eskizas.
B. Dvariono baletas „Piršlybos“, 1933.

Stasį Ušinską (1905–1974) jau pristatėme kiek anksčiau – jis kartu su bendraminčiais 1936-aisiais įsteigė Marionečių teatrą, 1938-aisais sukūrė marionečių filmą „Storulio sapnas“. Šįkart supažindinsime su jo darbu Valstybės teatre. Pasimokęs Kauno meno mokykloje, S. Ušinskas išvyko į Paryžių, kur lankė Nacionalinę dailės ir amatų konservatoriją, vėliau mokėsi Moderno akademijoje pas Fernaną Ležė (Fernand Léger) ir Alexandrą Ekster (Aleksandra Exter), o jo baigiamasis darbas buvo dekoracijų ir kostiumų eskizai Sofoklio „Karaliui Edipui“ ir Viljamo Šekspyro (William Shakespeare) „Otelui“ (1931). Grįžęs į Lietuvą, Stasys Ušinskas dirbo Kauno meno mokykloje, kūrė scenografiją Valstybės teatro spektakliams. Jo scenografija konstruktyvi, dekoratyvi, vengianti realistinių sprendimų, pabrėžianti sąlygišką sceninio veiksmo erdvę; kostiumams būdingi kontrastingų spalvų sąskambiai, išraiškingi siluetai.
Siūlome šio pirmeivio Jaunosios kostiumo eskizą iš Balio Dvariono baleto „Piršlybos“ (1933) paversti marionete!

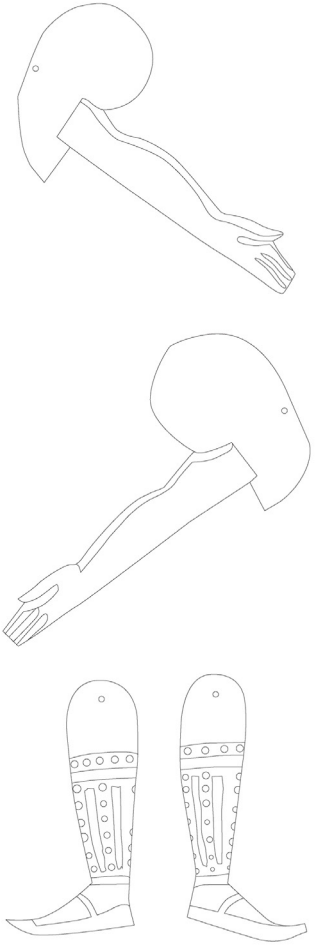

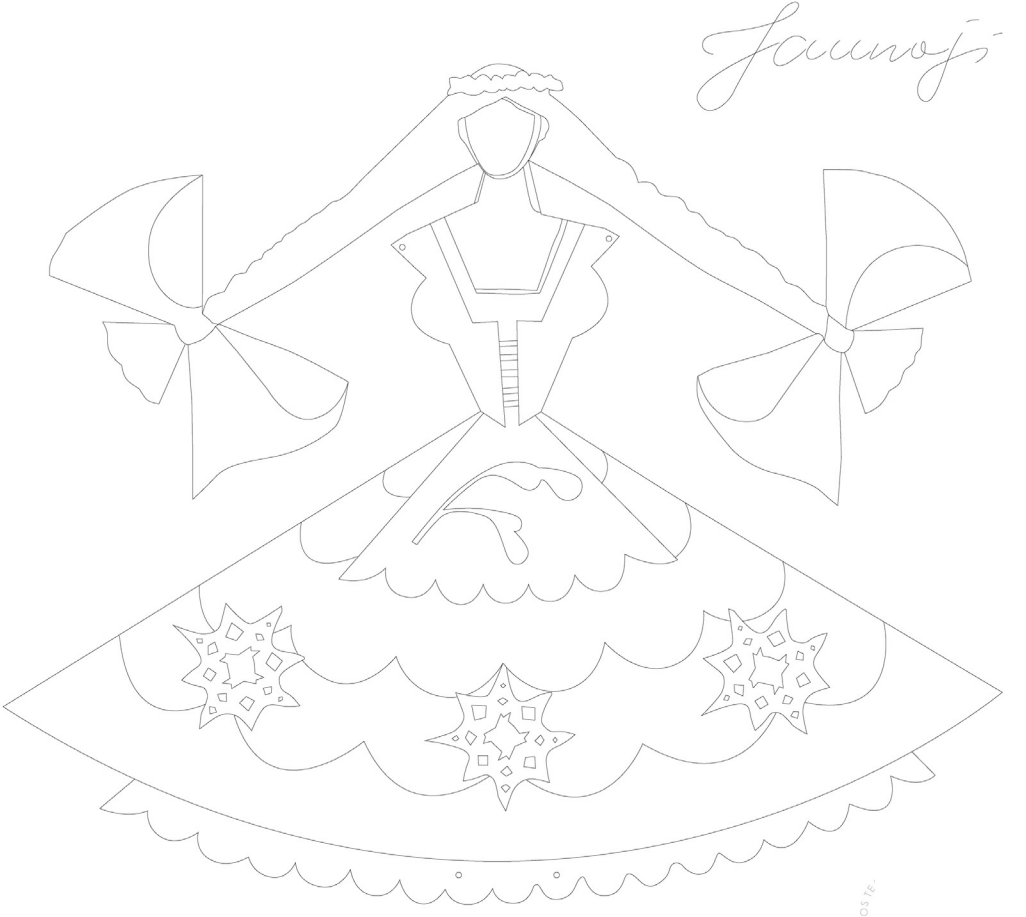

Siūlome šio pirmeivio Jaunosios kostiumo eskizą iš Balio Dvariono baleto „Piršlybos“ (1933) paversti marionete ir spalvota popierine lėlyte!

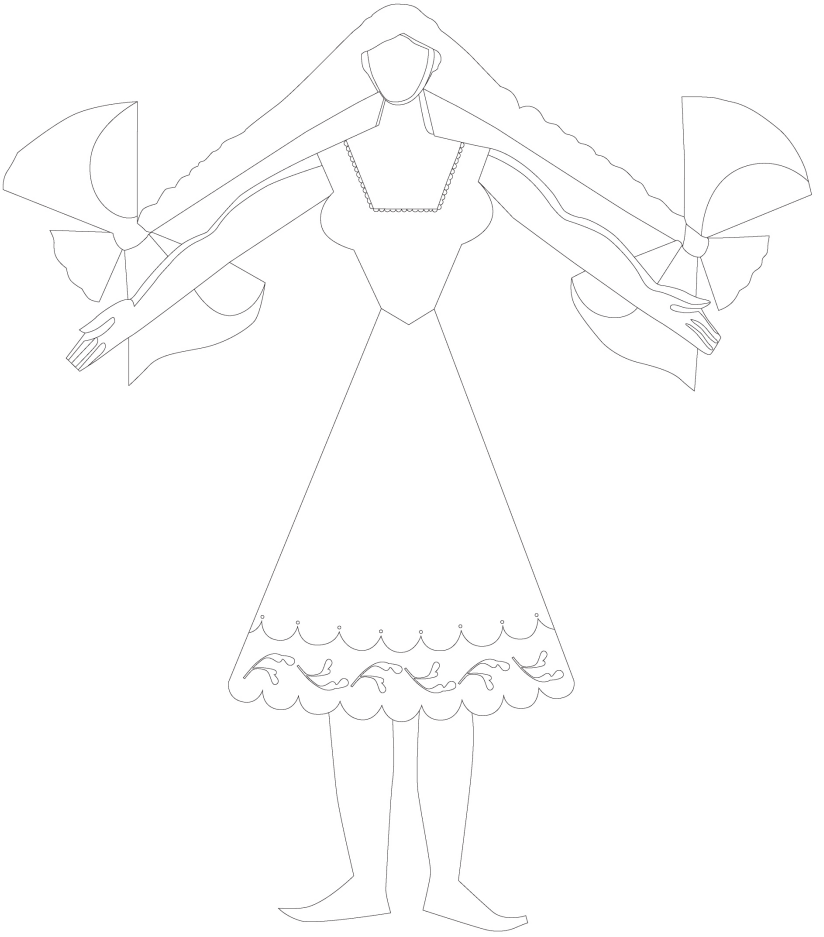

Žodžių dėlionė

Ar žinote, kaip vadinamas scenovaizdžio kūrimo menas? Teisingai atsakę į visus klausimus, pažymėtuose langeliuose perskaitysite šios dailės šakos pavadinimą.

1. Miestas Lietuvos šiaurės vakaruose, kuriame 1874 m. Bogdanas Oginskis įkūrė vieną pirmųjų muzikos mokyklų, orkestrą.
2. Muzikos instrumentas, – gnaibomasis chordofonas,– atsiradęs Antikoje, o nuo XVIII a. paplitęs visoje Europoje ypač – Austrijoje, Vokietijoje.
3. Straipsnis – kritinis ir aiškinamasis naujo literatūros, muzikos kūrinio, spektaklio, filmo ar dailės parodos įvertinimas.
4. Trumpas išankstinis skelbimas, pranešimas apie būsimus spektaklius, koncertus, gastroles, paskaitas ir kitus renginius.
5. Pučiamasis muzikos instrumentas.
6. Miestas, kuriame 1899 metais buvo suvaidintas pirmasis viešas lietuviškas spektaklis „Amerika pirtyje“.
7. Baleto artistai – masinių ar grupinių šokių šokėjai.
8. Dirigento lazdelė.
9. Pianino pavidalo dumplinis muzikos instrumentas.
10. Pirmasis baletas, 1925 m. pastatytas Valstybės teatre.
11. Viena pirmųjų Lietuvos balerinų, šokusi Valstybės teatre.
12. Baleto šokėjų šokio bateliai.

900. Dailininkas Adomas Galdikas.
J. Gruodžio baletas „Jūratė ir Kastytis“,
1933 m. Valstybės teatras Kaune

1 K V I K S T E B A S

2 E K S P O Z Y C I J A

3 S O N E T A

4 P U A M T A I

5 D I R E G E N T A S

6 K L A V E S I M A S

7 F U G O T A S

8 S E A N Z A S

Raidžių dėlionė

Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje saugomas instrumentas, kuriuo yra grojęs kompozitorius Juozas Naujalis. Ar žinote, koks tai instrumentas? Jei ne – sužinosite išsprendę šią raidžių dėlionę.
Kiekviename laukeliuose įrašytame žodyje yra po vieną neteisingą raidę. Apatiniuose laukeliuose žodžius parašykite be klaidų, o ištaisytas, teisingas raides įkelkite į atsakymo laukelį.

1. Šokis, greitasis fokstrotas.
2. Pagal tam tikrą sistemą atrinkti daiktai, meno kūriniai, išdėstyti parodoje, muziejuje.
3. Kamerinės instrumentinės muzikos žanras.
4. Baleto artistų šokio bateliai.
5. Muzikinio kūrinio ansambliško atlikimo vadovas.
6. Klavišinis muzikos instrumentas, vienas fortepijono prototipų.
7. Pučiamasis liežuvėlinis muzikos instrumentas.
8. Laiko tarpas, reikalingas kokiam nors nepertraukiamam veiksmui arba darbui, pavyzdžiui, kino filmo rodymui.

KOKS TAI INSTRUMENTAS?

1	2	3	4	5	6	7	8

„J. KERNTOPF & FILS“, pagaminta Varšuvoje, Lenkijoje, 1898–1900. Priklausė kompozitoriui Juozui Naujaliui (1869–1934).

Atsakymai

(7-8 psl.) Penki skirtumai:
1. Plaukai
2. Užrašas ant apykaklės
3. Diržo sagtis
4. Kelnių detalė
5. Batų spalva

(10-11 psl.) Trūkstama detalė:
C

(14-17 psl.) Veikėjas:
B

(22-23 psl.) Žodžių dėlionė
SCENOGRAFIJA

(24-25 psl.) Raidžių dėlionė
PIANINAS

Įdomu = nenuobodu: [pažintinė užduočių knygelė] –
Vilnius, LTMKM, 2020. – 28 p. [iliustr.]

ISBN 978-609-8242-02-7

Pažintinė užduočių knygelė supažindins su kai kuriais Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus fonduose saugomais eksponatais, atskleis jų istoriją, paskatins mažuosius daiktams suteikti naujų spalvų.

ĮDOMU = NENUOBODU
Pažintinė užduočių knygelė

Sudarymas, tekstai – Vykintė Stundytė-Pier
Dėlionės ir redagavimas – Nora Jazbutytė
Dizainas – Ona Vėliūtė

Išleido Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus,
Vilniaus g. 41, Vilnius 01119

tel. 85 262 24 06,
el. paštas info@ltmkm.lt

Virtualus leidinys
© Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus, 2020

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)
ISBN 978-609-8242-02-7

LIETUVOS TEATRO, MUZIKOS IR KINO MUZIEJUS